

De Waag

Heksenvervolgingen in de 16^e en de 17^e eeuw

De waag in Oudewater is eigenlijk een doodgewone marktwaag. Hier werden goederen uit de omgeving op gewogen, zoals kaas of hennep. Maar het meest bekend is de waag omdat er ook mensen werden gewogen.

Dat begon met een bezoek van Keizer Karel V aan Oudewater. Hij was zo onder de indruk van de eerlijkheid van de waagmeesters, dat hij de Waag het recht gaf voortaan alle van hekserij beschuldigde mensen in zijn rijk te mogen wegen.

Hekserij

In de 16^e en 17^e eeuw waren er in Europa relatief veel strenge winters, mislukte oogsten en veel mensen stierven aan ziektes, zoals de pest. Mensen waren bang en zochten naar verklaringen voor hun ellende.

In die tijd dacht men dat al het goede van God kwam en het slechte van de Duivel. De duivel had handlangers op aarde: heksen. Zij zouden magische krachten hebben en kregen de schuld van alles wat misging.

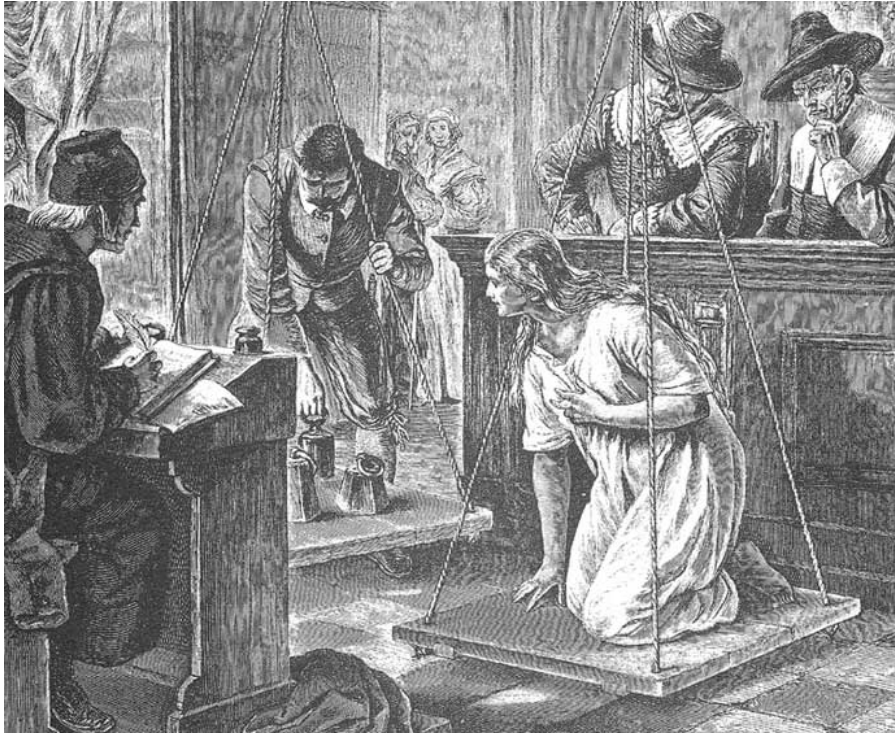
Heksen kon je herkennen aan een moedervlek, wrat of litteken. Een wrat gebruikten heksen bijvoorbeeld als tepel om duivelse wezens mee te voeden. Dit alles stond in een boek dat twee Duitse monniken in de 15^e eeuw hadden geschreven. Dat heette 'De Heksenhamer'.

Heksenvervolgingen

Als je van hekserij beschuldigd werd, was er weinig hoop. De meeste mensen waren namelijk zo bang voor de duivel, dat ze meteen tegen je waren.

Er waren gruwelijke proeven om te bepalen of iemand wel of niet een heks was: de water- en de weegproef. Bij een waterproef werd je vastgebonden en in het water gegooid. Als je bleef drijven dan was je een heks. Zonk je naar de bodem dan was je onschuldig, maar verdronk je vaak tijdens de proef. Bij een weegproef bepaalde men of je gewicht in de verhouding stond tot je lichaamslengte. Ook hier maakte je weinig kans te overleven omdat waagmeesters uit angst voor de boze bevolking, een beschuldigde vaak te licht bevond.

Leentje Willems

Leentje Willems woonde in de buurt van Oudewater. Zij werd verdacht van hekserij toen haar buurmeisje ziek werd na het eten van een door haar gebakken koek. Jarenlang werd zij door boze buurtgenoten lastiggevallen, totdat zij het zat was. Zij besloot zich te laten wegen in de waag van Oudewater. Gelukkig bleek zij zwaar genoeg. Ze kreeg een document waarin stond dat zij geen heks kon zijn.

Tegenwoordig kan je nog snoepjes kopen die Leentje Willems heten!

Het einde van de heksenvervolgingen

Aan het einde van de 17^e eeuw gingen mensen anders denken. Men raakte ervan overtuigd dat wanneer je iets te weten wil komen, je het goed moet onderzoeken. Voortaan moest je met overtuigende bewijzen komen, waardoor bijgeloof zoals hekserij verdween.

Wist je dat...

- ... In Europa ongeveer 50.000 mensen zijn gedood op beschuldiging van hekserij?
- ... het woord 'heksenjacht' nog steeds gebruikt wordt? Mensen zeggen dat als er iemand onterecht beschuldigd wordt.
- ... heksen niet bestaan?

Werkblad 3 Historisch onderzoek

De heksenwaag

Lees eerst de teksten op het informatievel. Daarna beantwoord je de vragen. De eerste twee vragen kun je met elkaar doen, de laatste twee vragen beantwoord je voor jezelf.

1. Welke personen waren er betrokken bij de heksenwaag?

.....
.....
.....

2. Ken je de betekenis van de volgende woorden? Zoek de betekenis op:

Waagmeester: .....

.....

Bijgeloof: .....

.....

Monnik: .....

.....

De pest: .....

.....

3. Hekserij is een oud bijgeloof. Toch zijn er tegenwoordig nog veel mensen die een bijgeloof hebben. Je komt het overal ter wereld tegen en het bestaat al sinds er mensen bestaan.

- a. Heb jij zelf een bijgeloof of ken je iemand met een bijgeloof?

.....

.....

- b. Zo ja, waar geloof je dan in? Wat doe je dan?

.....

.....

- c. En... Helpt het?

.....

.....

4. Wie of wat verdient er volgens jou in deze geschiedenis een monument?

De waagmeester

Leentje Willems

Alle veroordeelde heksen

Karel V

Iets of iemand anders, nl. ....

Leg je antwoord uit!

.....

.....

.....

.....